

Frank Inklaar

Fotografie: Joop van Putten

Ken je Zwolle

De Hanzestad in 250 vragen

W BOOKS

Inleiding 6

Vragen

Bedrijvigheid 8

Bouwwerken 16

Buurten 24

Natuur 32

Kunst 40

Sport 48

Straten 56

Verkeer 64

Vertier 72

Zwollenaren 80

Antwoorden

Bedrijvigheid 90

Bouwwerken 96

Buurten 103

Natuur 110

Kunst 118

Sport 124

Straten 131

Verkeer 137

Vertier 143

Zwollenaren 150

Puntenscore 156

Over de auteur 157

Over de fotograaf 158

Illustratieverantwoording 159

Colofon 160

Inleiding

Zwolle lijkt de laatste jaren te zijn ontdekt door de rest van Nederland. Het wat suffe imago is veranderd. Zwolle is nu een succesvolle stad in economische termen. PEC Zwolle en Landstede hebben Zwolle sportief op de kaart gezet. De stad trekt veel bezoekers met de Fundatie, de Librije en Waanders in de Broeren. En als die bezoekers er eenmaal zijn, komen ze vaak tot de conclusie dat Zwolle eigenlijk een heel fijne stad is.

Dat wisten Zwollenaren natuurlijk al veel langer. Ze lopen daar echter niet zo mee te koop. Heel Zwols, want zegt het lijklied van de Zwollenaar niet: 'Ik doe niet graag zo raar in 't volle openbaar?' Opscheppen over je stad doe je niet. Wel is er een zekere trots om Zwollenaar te zijn. Niet voor niets zingt men uit volle borst 'Ik ben een Zwollenaar.' Alleen het bewijsmateriaal waarom je een Zwollenaar bent valt dan wat tegen: 'bekijk mijn vingers maar, ik ben een Zwollenaar.'

Maar wanneer ben je eigenlijk een Zwollenaar? En wat weet de gemiddelde stadsbewoner van zijn stad? Dit boek probeert daar op speelse manier wat mee te doen. Met 250 vragen kun je vaststellen hoeveel je van Zwolle weet. En in hoeverre je een echte Zwollenaar bent. De vragen gaan over allerlei aspecten van de stad: sport, natuur, buurten, gebouwen, bedrijvigheid, straten, Zwollenaren, vertier, kunst en verkeer. Soms is de insteek historisch, maar meestal zijn er aanknopingspunten in het heden. De foto's weerspiegelen dit. Er zijn oude foto's van het Historisch Centrum Overijssel en nieuwe van fotograaf Joop van Putten.

Door de quiz te spelen kom je er niet alleen achter wat je nu eigenlijk weet van Zwolle. Met de antwoorden krijg je ook behoorlijk wat informatie. Zo leer je de stad op een leuke manier beter kennen. Quizzen kun je alleen doen, maar het is minstens zo leuk om het in gezelschap te doen. Het geeft gegarandeerd een gezellige avond. De puntenscore geeft een indicatie hoe groot je kennis van de stad is. En of je een volgende keer met recht kunt zingen: 'Ik ben een Zwollenaar, een echte Zwollenaar.'

Frank Inklaar

Bedrijvigheid

vraag 1

Met sommige dingen is Zwolle voorlijk. Zo kreeg Zwolle een van de eerste autowasstraten van Nederland. Waar was die gevestigd?

- In Dieze in de Floresstraat
- In Holtenbroek op het oude winkelcentrum Sweelinckplein
- In de Aa-landen aan de Rijnlaan
- Op bedrijventerrein Marslanden

vraag 2

Stelling 1: In 1931 werden de oude koeienmarkt, varkensmarkt en paardenmarkt gecombineerd in de nieuwe veemarkt aan de Blalweg.

Stelling 2: De nieuwe veemarkt werd in 1931 ondergebracht in de Ijsselhal.

- Stelling 1 is juist en stelling 2 is juist
- Stelling 1 is juist en stelling 2 is onjuist
- Stelling 1 is onjuist en stelling 2 is onjuist
- Stelling 1 is onjuist en stelling 2 is juist

vraag 3

Zwolle heeft nu zelfs een winkel die is uitgegroeid tot toeristische trekpleister: Waanders in de Broeren. Hoeveel bezoekers trok Waanders in het openingsjaar?

- 1.000.000
- 850.000
- 600.000
- 250.000

vraag 4

Zwolle heeft een aantal bekende banketbakkerijen. Welke van de onderstaande combinaties is correct (naam – huidige locatie – jaar van oprichting – specialiteit)?

- Lindeboom – Kerkstraat – 1929 – Het Zwollenaartje
- Van Orsouw – Grote Markt – 1943 – De Orsolino
- De Kruyter – Thomas a Kempisstraat – 1933 – De Blauwvinger
- Ze zijn alle drie correct

vraag 5

Hoewel de fabriek is verdwenen is de naam van zeepfabriek De Fenix in Kamperpoort gebleven. Een nieuwbouwproject heet De Nieuwe Fenix en er is het gezondheidscentrum De Fenix. Ook het bekendste product van de zeepfabriek bestaat nog. Maar wat is dat?

- a. Afwasmiddel Dubro
- b. Wasmiddel Witte Reus
- c. Wasmiddel Klok
- d. Afwasmiddel Drecht

vraag 6

Zwolle afficheert zich graag als Hanzestad. Wanneer werd Zwolle voor het eerst opgenomen in dit belangrijke koopmansverbond?

- a. In 1407
- b. Dat is onbekend
- c. In 1980
- d. In 1372

vraag 7

In de Diezerstraat herinnert alleen nog een stukje gevel op nummer 14 aan De Oude Gaper, de grossierderij annex drogisterij van J. ten Doesschate. Toch zijn er nog meerdere hedendaagse 'nakomelingen' van dit bedrijf, bedrijven die zijn gesticht door oud-medewerkers. Welke bedrijven kunnen tot deze nakomelingen worden gerekend?

- a. ETOS Westenberg en Schaezman Coatings
- b. Van Wijhe Verf BV en Euroma
- c. DSM Resins en DA drogist Kinket
- d. DA drogist Joop Schrijver en Wavin

vraag 10

In Holtenbroek staat tegenover het winkelcentrum het woonzorgcentrum Fermate. Maar dat is niet het eerste gebouw dat op die plek staat. Welk gebouw stond er hiervoor?

- a. Het regiokantoor van de Heidemij
- b. Het kantoorgebouw van Wehkamp
- c. Het kantoorgebouw van Delta Lloyd
- d. Het hoofdkantoor van kunststoffenfabrikant Wavin

vraag 11

Stelling 1: Het begin van woningbouw in de Indische Buurt is eerder dan het begin van woningbouw in het Veeralleekwartier.

Stelling 2: In het Veeralleekwartier staan zogenaamde Philipswoningen.

- a. Stelling 1 is juist en stelling 2 is juist
- b. Stelling 1 is juist en stelling 2 is onjuist
- c. Stelling 1 is onjuist en stelling 2 is onjuist
- d. Stelling 1 is onjuist en stelling 2 is juist

vraag 12

Wat is een andere naam voor de wijk Bollebieste?

- a. De bomenbuurt
- b. De schildersbuurt
- c. De vogelbuurt
- d. De bloemenbuurt

vraag 13

Waar in Zwolle is 'Alles uit de kast' gehaald?

- a. In het centrum aan de Kamperstraat bij het gebouw van het COC
- b. In Zwolle-Zuid op de Von Piekartzmarke
- c. In Stadshagen in de Kastenmakersstraat
- d. In de Marslanden in de penitentiaire inrichting in de Van Doornestraat

vraag 14

In welke wijk staat de miljoenste naoorlogse nieuwbouwwoning?

- a. In Holtenbroek, op de Mozartlaan
- b. In Diezerpoort, aan de Meppelerstraatweg
- c. In Diezerpoort, aan de Hogenkampsweg
- d. In Holtenbroek, op de Monteverdilaan

vraag 15

Welke wijk (volgens de CBS-indeling) heeft in 2014 percentueel de meeste jonge kinderen tussen de nul en drie jaar?

- a. Holtenbroek
- b. Stadshagen
- c. Wipstrik
- d. Assendorp

vraag 16

Welke wijk (volgens de CBS-indeling) heeft in 2014 percentueel de meeste ouderen van 85+?

- a. Soestweteringlanden
- b. Kamperpoort-Veerallee
- c. Aa-landen
- d. Berkum

vraag 17

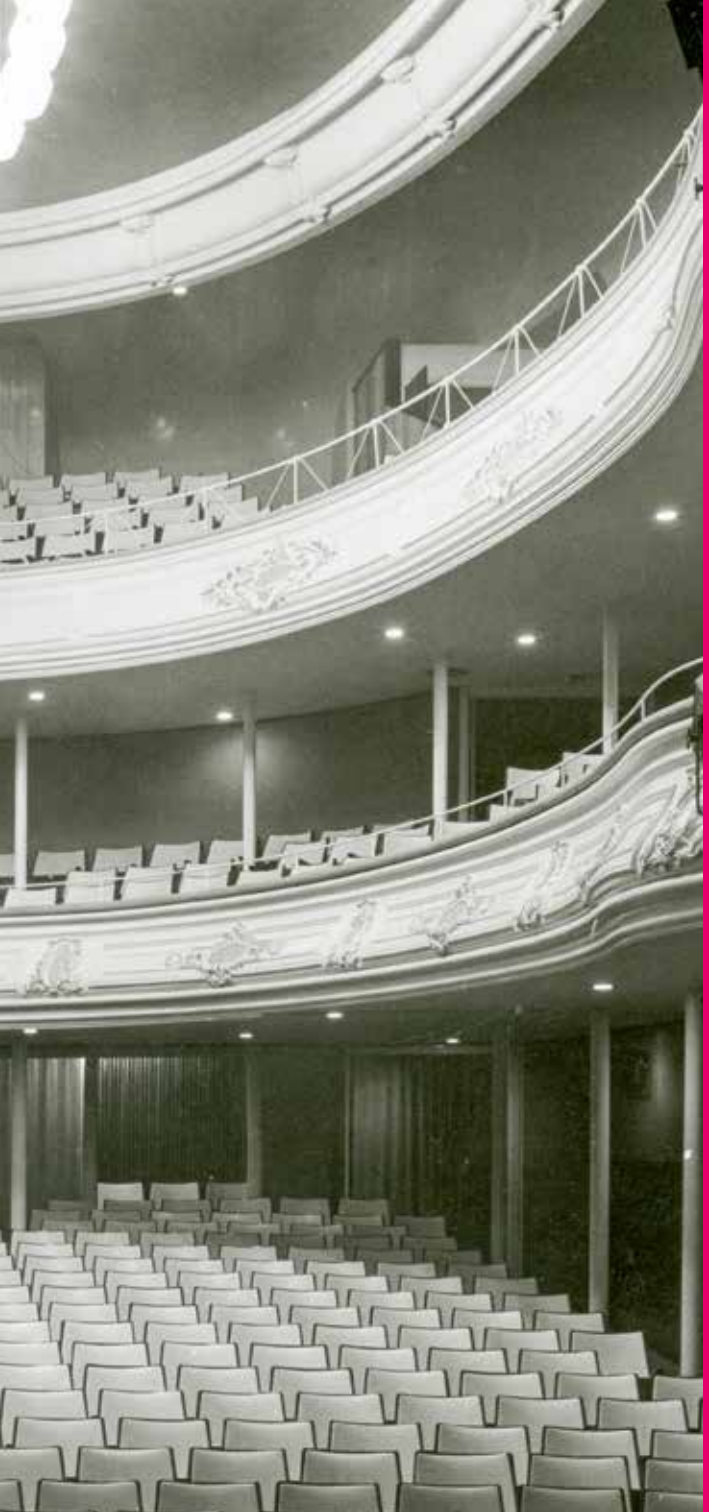

In welke wijk staat de muzikent van de architect C.J. Vriens?

- a. Wipstrik
- b. Assendorp
- c. Veerallee
- d. Ittersum

Kunst

vraag 1

Sinds 2010 staat op de Grote Markt voor de St. Michaëlskerk het beeld *De glazen engel* van Herman Lamers. Waar staat de glazen mal van dit beeld?

- a. In De Fundatie
- b. In het Stedelijk Museum Zwolle
- c. Bij de Isala klinieken
- d. In het Stadskantoor

vraag 2

E.J. Potgieter is in ieder geval een van de meest belangrijke literatoren die Zwolle heeft voortgebracht. Iemand van landelijke betekenis en geboren in Zwolle. Toch is het wel een beetje overdreven hem een Zwollenaar te noemen. Hoe oud was Potgieter toen hij Zwolle verliet?

- a. Vijf
- b. Negen
- c. Dertien
- d. Zeventien

vraag 3

Waar is de voorloper van het huidige Stedelijk Museum Zwolle begonnen?

- a. In het Refter aan het Bethlehems Kerkplein
- b. In de Librije
- c. In de Sassenpoort
- d. In het Karel V huis in de Sassenstraat

vraag 4

Welke twee belangrijke Zwolse schilders woonden in de Sassenstraat?

- a. Herman Brood en Stien Eelsingh
- b. Gerard ter Borch en Hendrick ten Oever
- c. Hendrick ten Oever en Jan Grasdorp
- d. Gerard ter Borch en Herman Brood

vraag 5

Regelmatig is in Zwolle geprobeerd om een kunstmarkt op te zetten. Zelden was dat succesvol. Toch was er een kunstmarkt die in de jaren zestig van de twintigste eeuw veel bezoekers trok. Waar werd die kunstmarkt gehouden?

- a. In de Buitensociëteit
- b. In de IJsselhallen
- c. Op de Suikerberg
- d. In Het Engelse Werk

vraag 6

Over hoeveel stemmen (een groep pijpen die dezelfde klankkleur voortbrengt) beschikt het beroemde Schnitger-orgel in de Grote Kerk?

- a. 12
- b. 46
- c. 63
- d. 127

vraag 7

Rhijnvis Feith is alleen al om zijn laan een bekende Zwollenaar. Hij heeft zijn bekendheid mede te danken aan zijn schrijverschap. Van welke literaire stroming is hij waarschijnlijk Nederlands beste vertegenwoordiger?

- a. Het sentimentalisme
- b. Het naturalisme
- c. Het impressionisme
- d. Het piëtisme

Antwoorden Bedrijvigheid

antwoord 1

a. Eerste generatie Turkse migrant, maar bovenal rasondernemer Nuri Bakaryildiz kreeg het idee om een autowasstraat te beginnen op doorreis in Duitsland. Nuri was op dat moment al eigenaar van een goed lopend benzinstation. Na veel gedoe met leveranciers, banken, gemeentelijke vergunningen en wat al niet, kon de eerste Zwolse autowasstraat in december 1982 worden geopend. De autowasstraat van Nuri aan de Floresstraat was weldra een begrip in Zwolle.

antwoord 2

b. In 1931 werd de nieuwe veemarkt geopend. De oude plekken om dieren te verhandelen werden te klein en gaven te veel overlast voor omwonenden. Zo vertrok de koekenmarkt van de Beestenmarkt (huidige Harm Smeengegade), de varkensmarkt van de Pannenkoe-kendijk en de paardenmarkt van de Brink. De veemarkt van Zwolle zou uitgroeien tot een van de grootste van het land, zeker na de komst van de IJsselhallen in 1971. Uitbraken van varkenspest en mond- en klauwzeer maakten in 2001 abrupt een einde aan de eeuwenlange veehandel in Zwolle.

antwoord 3

c. Op de openingsdag, 13 juli 2013, trok Waanders al 7500 bezoekers. De wijze waarop de winkel is geïntegreerd in de Broerenkerk oogstte alom lof. En het concept waarin de boekhandel gecombineerd is met een restaurant, een podium en de verkoop van nevenartikelen sloeg duidelijk aan. Waanders in de Broeren is met de Fundatie een culturele

beleving geworden, waarvoor mensen naar Zwolle komen.

antwoord 4

a, b, c, d. Omdat dit zo'n feestelijk onderwerp is, zijn alle antwoordmogelijkheden correct. Daarbij moet worden aangetekend dat bakker Van Orsouw in 1943 de al veel langer bestaande winkel overnam. Hoe dan ook, u hebt in ieder geval 1 punt bij de quiz gehaald! Misschien een reden voor een traktatie: een Zwollenaartje, een Orsolino, of een Blauwvinger?

antwoord 5

a. De Fenix werd in 1910 opgericht. Het bedrijf werd gerund door A. Broek. Een succesvol product was het afwasmiddel Abro, genoemd naar de beginletters van zijn naam. Jaren later werd zijn broer, P. Broek, medefirmant. Het afwasmiddel kreeg een nieuwe naam: Dubro (van Duo Broek). Tot 1959 was De Fenix gevestigd aan de Waterstraat, in de Broerenkazerne, het huidige conservatorium. Zo'n vestiging midden in de stad werd steeds moeilijker en in 1956 verhuisde het bedrijf naar de Hoogstraat in Kamperpoort, naar de oude koekjesfabriek van Helder. In 1964 werd De Fenix onderdeel van Unilever. Halverwege de jaren negentig werden de activiteiten in Zwolle beëindigd. Maar Dubro bleef.

antwoord 6

b. Het enige dat zeker is met betrekking tot het lidmaatschap van Zwolle van de Hanze is dat de stad in 1407 weer opgenomen werd in het verbond. In de toen opgemaakte akte

wordt gesproken over een wederopname, dus is het zeer aannemelijk dat Zwolle al eerder lid was geweest. Om onbekende redenen was dat lidmaatschap kennelijk verloren gegaan. Maar wanneer Zwolle eerder lid is geworden is onbekend. Het 750-jarig bestaan van Zwolle in 1980 was aanleiding om de oud-Hanze-steden voor het eerst sinds 1669 weer bijeen te roepen om het Hanzeverbond te laten herleven in een eigentijdse vorm.

antwoord 7

b. Zowel de heren Westenberg als Kinket hebben hun leerschool doorlopen bij De Oude Gaper. Maar de juiste combinatie is die van Van Wijhe Verf BV en Euroma. De grondleggers van Van Wijhe werkten eerst in De Oude Gaper voordat ze in 1916 voor zichzelf begonnen in de Goudsteeg in het Huis met de Hoofden. Daar hadden ze een groothandel in drogerijen en verfwaren. De verfproductie werd steeds belangrijker en na de Tweede Wereldoorlog werden alle drogisterijproducten afgestoten. De echte doorbraak kwam met Wijzonol. In 1965 is het bedrijf verhuisd naar bedrijven-

terrein Voorst. Een meewerkende neef van J. ten Doesschate, A.J. ten Doesschate, is in 1899 voor zichzelf begonnen. Uit zijn bedrijf ontstond Euroma in Wapenveld, producent van kruiden(mengsels), specerijen en dergelijke.

antwoord 8

c. Wehkamp huurde vanaf 1967 een kantoorgebouw aan de Zwartewaterallee in Holtbroek. Het carrévormige kantoorcomplex van twee verdiepingen bood plaats aan ongeveer 500 man administratief personeel. In 1975 vertrok Wehkamp naar de Meeuwenlaan. Hier staat nog steeds het hoofdkantoor van de onderneming. Het eerste kantoorgebouw werd later gebruikt door het Kadaster en Rijkswaterstaat, voordat het deels bij de nieuwbouw van het Deltion College werd betrokken.

antwoord 9

a. In de periode tussen de wereldoorlogen ontwikkelde het Rodetorenplein zich tot bo-decentrum. Goederen die aangevoerd werden per schip konden verder vervoerd worden

Antwoorden Natuur

antwoord 1

d. De wilde kievitsbloem (*fritillaria meleagris*) wordt, hoewel afkomstig uit de leliëfamilie, Zwolse tulp genoemd. In april bloeien de geblokte paarse (en soms witte) bloemen in weilanden en uiterwaarden. Zo'n 95% van alle wilde kievitsbloemen in Nederland groeit in de buurt van Zwolle. Langs de Vecht bij Langenholte, langs het Almelse kanaal, op verschillende plekken langs de Weteringen van Zwolle en langs het Zwartewater zijn deze beschermde bloemen te vinden.

antwoord 2

c. Engels, in Het Engelse Werk, verwijst naar de stijl waarin het park is aangelegd. In 1828 werd het park door tuinarchitect Hendrik van Lunteren in de Engelse landschapsstijl uitgevoerd. De bedoeling van deze stijl is om een zo natuurlijk mogelijke indruk te wekken. Asymmetrie, slingerende paden, waterpartijen, bruggetjes, verrassende doorkijkjes, hoogteverschillen en uitzichten over groene velden zijn kenmerkend voor de Engelse landschapsstijl. Ook de uitbreiding van het park eind jaren zeventig van de negentiende eeuw door Dirk Watzes is in deze stijl uitgevoerd.

antwoord 3

c. Groene vingers worden deze groene longen van de stad genoemd. Het zijn groene gebieden die vanuit het buitengebied rond Zwolle tot diep in de stad doorlopen. Een voorbeeld van een groene vinger is het groengebied tussen de wijken Holtenbroek en de Aa-landen, dat zich na de A28 voortzet als park De Hogenkamp in Dieze. Of de aansluiting van Nooterhof en park De Wezenlanden. De term 'groene vingers' is direct verbonden met het toenmalige hoofd groenvoorziening, Gerard Mostert.

antwoord 4

d. De officiële naam voor het park dat in de volksmond weldra de naam Het Engelse Werk kreeg was het Nieuwe Werk. Het Nieuwe Werk, of Nieuwe Schans maakte deel uit van een serie vestingwerken die Zwolle met de IJssel verbond. Zie ook vraag 14.

antwoord 5

b. In 1861 werd Eli Heimans op de Thorbeckegracht 73 geboren. Zijn orthodox-joodse vader had een zijdeververij. Eli zou daar gaan werken, maar hij werd hulponderwijzer op de armenschool. In 1882 verhuisde hij naar Amsterdam, waar hij de akte voor hoofdonderwijzer haalde. Heimans hoorde tot de groep vernieuwende onderwijzers, die aandacht vroegen voor de eigen omgeving van het kind. Zelf de natuur ontdekken, hoorde daar zeker bij. Samen met collega Jac. P. Thijsse schreef hij populaire natuurboeken. Vanaf 1896 gaven ze het tijdschrift *Levende Natuur* uit. Heimans was zelf als jongen al de Zwolse natuur ingetrokken en ook later kwam hij nog regelmatig in Het Engelse Werk.

antwoord 6

b. Het eerste Nederlandse gemeentelijk vogelreservaat kwam op een eilandje in Het Engelse Werk, nu bekend als het Vogeleiland.

Uitgave

WBOOKS, Zwolle
info@wbooks.com
www.wbooks.com
i.s.m.

Historisch Centrum Overijssel, Zwolle
contacthco@historischcentrumoverijssel.nl
www.historischcentrumoverijssel.nl

Tekst

Frank Inklaar

Fotografie

Joop van Putten

Vormgeving

Richard Bos

© 2015 WBOOKS / Frank Inklaar / Joop van Putten

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Van werken van beeldende kunstenaars aangesloten bij een CISAC-organisatie is het auteursrecht geregeld met Pictoright te Amsterdam.

© c/o Pictoright Amsterdam 2015.

ISBN 978 94 625 8104 3

NUR 693

Hoe goed ken jij Zwolle eigenlijk?

Wanneer werd Zwolle opgenomen in het koopmansverbond als Hanzestad? Wie maakte in het seizoen 2007-2008 het eerste officiële doelpunt voor PEC Zwolle in het IJsseldeltastadion? Zwolle heeft de titel 'groenste stad van Europa', wie is hier onverbreekelijk mee verbonden? Van welke popgroep maakte Herman Brood deel uit?

Dit zijn enkele van de 250 vragen in *Ken je Zwolle*. Aan de hand van tien verschillende thema's komen de verschillende facetten van de oude Hanzestad aan bod; bedrijvigheid, bouwwerken, buurten, natuur, kunst, sport, straten, verkeer, vertier en bekende inwoners. *Ken je Zwolle* is de ultieme kennistest om met elkaar of alleen te spelen. Hoeveel kennis van Zwolle heeft u?

Ken je Zwolle werd geschreven door Zwollekenner Frank Inklaar. Een deel van de foto's is speciaal voor deze publicatie gemaakt door Joop van Putten, het overige beeldmateriaal is afkomstig uit de archieven van het Historisch Centrum Overijssel.

WWW.WBOOKS.COM